

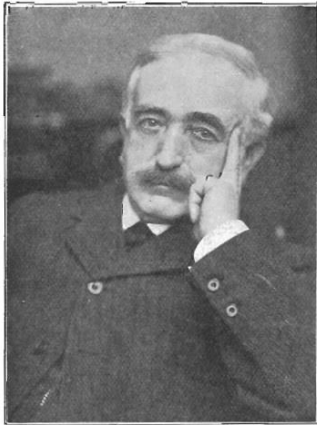
David Baron:

Schönberger Károly András nekrológja

(ford. Kövér András)

Drága barátunk, kollégám és igazgatótársam a misszióban, Schönberger K. A. megtért az Úrhoz Berlinben, július 8-án, kedden 83 éves korában. Oly sok éven keresztül én voltam az, aki a legszorosabban együttműködtem vele, így rám hárul a szomorú privilégium, hogy érzelmekkel eltelve szenteljek valamennyi helyet ezeken az oldalakon emlékének.

A zsidók és keresztények között már a Hebrew Christian Testimony to Israel 1893-as megalapítása előtt gyümölcsöző szolgálatot végzett Krisztusért. Ezekről az évekről és életének korai szakaszáról legjobb, ha idézem azt a rövid vázlatot, ami a *The Christian*-ben jelent meg 1918. március 28-án, missziós jubileuma megünneplésének alkalmából:

C. A. SCHÖNBERGER.

„Egy korban, mely bővelkedik a teljesebb életet kínáló lehetőségekben és nemes szenvedélyben, melyet azonban a változás iránti vágy egyre kevésbé hat át, sokat köszönhetünk azok egyre gyarapodó példájának, akik egy feladatra szánták magukat, és lankadatlanul összpontosítva hódolnak annak egy hosszú élet próbatétele során. Az ilyen munkások között találhatjuk meg a nagytiszteletű Schönberger Károly Andrást, aki korán bement az Úr szőlőskertjébe, és még hajlott korában is ott van.

Megtérésének története, mely korábban nem jelent meg nyomtatásban, különösen érdekes, mert megmutatja Krisztus szavainak hatását egy fiatal, előítélettől mentes zsidó elmére. Móron, Magyarországon született 1841-ben egy tekintélyes ortodox családban. Gyermekkorát boldog családi körülmények között töltötte kilenc testvérével. Először a helyi iskolában és magántanítóknál tanult. Mint ígéretes ifjút Pest-Budára küldték, hogy ott folytassa tanulmányait. Itt került kapcsolatba az evangéliummal. Mindez úgy történt, hogy szoros barátságba került az egyik diáktársával, akinek az apja névlegesen keresztény lett az 1848-as forradalom alatt, mert félt az esetleges üldözéstől. Egy nap, amikor az apa betegen feküdt, és az ifjú Schönberger meglátogatta fiát, megkérték, hogy olvasson fel egy könyvből. Ez a könyv az Újszövetség volt, és a kiválasztott részlet pedig a Hegyi beszéd. Ez teljesen új volt a 18 éves fiú számára, aki addig még az Újszövetség létezéséről sem tudott, és ez nagyon megragadta az értelmét. Gyakran látott római katolikusokat a kereszt előtt térdelni, és kíváncsi volt, hogy mit is jelent ez. Akkor, ahogy olvasott, lehullott a hályog a szeméről. Itt volt a válasz a problémára, ami gyermekkorától foglalkoztatta. Mindezen elgondolkozva arra jutott, hogy ha Krisztus most megjelenne a zsidók között, ugyanazzal a gyűlölettel találkozna, mint hajdan. Ekkortájt látta, hogy apját egyes

hittestvérei sértegetik, és rosszul bánnak vele, s ez komoly hatással volt rá. Bosszúsan és méltatlankodva magányos sétára ment, és az út mentén egy »kálváriára« bukkant. Körülnézett, nehogy észrevegyék, felemelte szemét a faragott alakra, és így kiáltott: »Bizonyára jó ember voltál, ha az emberek ilyen sok rosszat tettek veled!«

Tovább látogatta barátja házát, s közben minden alkalommal gyarapodott az ismerete az Újszövetségről. Az egyik ilyen látogatásakor bemutatták Saphir Izraelnek (Dr. Adolph Saphir atyja), aki ugyanabban a házban lakott, és aki rögtön melegen érdeklődött az ifjú útkereső iránt. Meghívta magához otthonába, felolvasta neki Szent Páltól a Szeretet himnuszát (1Kor 13), és néhány beszélgetés után megajándékozta az Újszövetség egy példányával. Ettől a naptól kezdve az ifjú ember élete megváltozott. Felhagyott a régi baráti társaságokba járással és más időtöltésekkel, és szabad idejének minden percét az Újszövetség tanulmányozásának szentelte. Családja és barátai összezavarodtak, és különösen a legidősebb bátyja mindent megtett, hogy elhagyja újonnan talált hitét. Egy nap ez a bátyja megfenyegette, hogy agyonlövi, ha nyilvános vallomást merészel tenni Krisztusról. De a fenyegetés ellenkező hatást ért el: ugyanezen éjszaka először imádkozott Schönberger az Úr Jézus nevében. Miután Saphir és mások felkészítették, a Magyar Református Egyházban keresztelték meg 1864. május 5-én, s így végül szakított régi életével, és minden korábbi köteléket elvágott. Új barátai között a Saphir-család különösen keblére ölelte, és végül (1871-ben) elvette Saphir legfiatalabb lányát.

A jövő sötétnek tűnt, de míg az ifjú megtérő azon tűnődött, hogy milyen próbatételek várnak rá, az isteni gondviselés kiutat készített számára. Dr. Saphir, aki akkor már lelkész volt Londonban, hallott róla az apjától. S amikor az »Izrael reménysége« előadásának végén egy hölgy felajánlott neki egy bizonyos pénzeszeget, hogy azt egy zsidó keresztény képzésére használja, akinek saját népe között kell munkálkodnia, Dr. Saphir azonnal arra gondolt, akit apja szárnyai alá vett. Ennek eredménye az lett, hogy Schönberger elkezdte tanulmányait, először Bazelben, majd az angol presbiteriánus kollégiumban Londonban és végül a híres Franz Delitzsch professzor mellett az erlangeni és lipcsei egyetemen. Különösen szoros kapcsolat alakult ki a nagy tanár és tanítványa között, amely életre szóló barátsággá vált. Delitzsch gyakran meglátogatta a fiatal embert a szálláshelyén, külön előadásorozatot szervezett az Ószövetségről neki és néhány hasonló lelkületű társának, és a legnagyobb reményeket táplálta jövője iránt.

Miután befejezte tanulmányait 1868-ban, Schönbergernek két segédlelkészi állása volt, először Pest-Budán, majd Prágában, mindkettő a skót szabadegyház missziójával volt kapcsolatban. Amikor úgy találta, hogy ezek a szolgálatok nem biztosítanak elegendő működési teret az energikus munkához, 1872-ben elfogadott egy misszionáriusi állást a Brit Zsidók Társaságánál Prágában. Munkája kezdettől fogva magán viselte életerős egyéniségének bélyegét. Hozzáfogott, hogy megnyerje a művelt zsidókat nyilvános előadások révén, melyek nagy közönséget vonzottak. S hamarosan örülhetett, hogy látta munkájának első gyümölcseit. Első megtértje, a néhai Venetianer Sándor lelképásztor, egy rendkívül tehetséges ember, a református egyház kiemelkedő

lelkésze lett. Miután 1874-ben pappá szentelték, Schönberger gyakran fellépett a protestáns templomok pulpitusára, és ismételten hívták, hogy fogadjon el állandó lelkipásztori állást. Ha ezt az utat látta volna jónak, akkor nagy hitszónoki tehetsége bizonyára kiemelkedő helyzetbe emelte volna az egyházban, de ő hű maradt korábbi elhatározásához, hogy életét a zsidók közötti munkára szánja. De így is értékes szolgálatot tett azzal, hogy ráirányította a figyelmet az ószövetségi írásokra a keresztény gyülekezetekben, és hogy érdeklődést keltett a zsidók közötti evangelizáció munkája iránt.

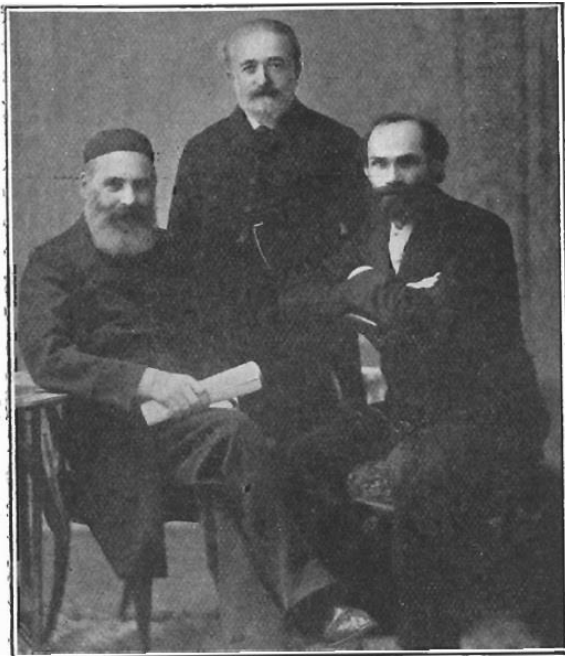
Amikor 1883-ban Bécsbe költözött, hogy a tehetséges I. E. Salkinson lelkész örökébe lépjen, kiszélesedett működési területe. Itt bibliaórái, melyeket saját házában adott, nagy vonzerővel bírtak a művelt zsidók számára, és a megtérők közé lelkészek, orvosok, tanárok, kereskedők és egyéb jó helyzetben levők tartoztak, akik közül sokan hírnévre és magas rangra jutottak. Örülhetett annak is, hogy két fivérét a keresztelő medencéhez vezethette. Minden megtérőjével meleg és személyes kapcsolatot tartott fenn, atyai módon törődött boldogulásukkal. Bécsi tartózkodása alatt a zsidó világot olyan, kereszténység felé mutató mozgalmak bolygatták fel, melyek Jozsef Rabinovics, illetve Lichtenstein Ignác rabbi körül csoportosultak. Mindkét mozgalomban kiemelkedő része volt, hatást gyakorolt e vezetőkre, és megmagyarázta a mozgalmak jelentőségét a keresztény nyilvánosságnak. Prágához hasonlóan neve ismert és megbecsült lett az protestáns templomokban. Mindig kész volt segíteni lelkésztársain, ő lett a legkeresettebb »helyettesítő«, akinek prédikálása mindig nagy gyülekezeteket vonzott. Dr. Witz-Oberlin lelkipásztor, a református egyház vezető lelkésze, néhány évvel ezelőtt írta: »Az összes zsidó misszionárius közül, akik valaha is Bécsben működtek, ő volt az első, aki általános megbecsülést és bizalmat élvezett, amit teológiai tudásával, valamint személyes kvalitásaival szerzett. Bécsből való távozását még ma is őszintén sajnálják«.

Schönberger széleskörű tudással és alapos teológiai műveltséggel rendelkezett. Gondolkodásmódja rendkívül egyéni, személyisége erőteljes, szelleme szenvedélyes. Szolgálatára fellépését tekintve meggyőző, tartalmilag lényegre törő. A zengő hang és a természetes szónoki képesség gazdag adománya fonódik össze az élet sokszínű ismeretével és az evangéliumok tapasztalati megélésével. Mindez lebilincselő és erőteljes prédikátorrá tette. Mint a Biblia alapos tanulmányozója különösen a prófétákon elmélkedett, akiket korának nyelvén szólaltatott meg a zsidók számára. Schönberger nem volt híján a próféta tüzeinek és erejének, valamint szilárd és meg nem alkuvó természetének. S ahogy az árnyékok gyülekeznek, a láng, amely olyan hevesen égett az évek során, egyre világosabb fénnel világít.”

1887 február vége felé kerültem először személyesen kapcsolatba Schönbergerrel, aki akkor a Brit Zsidók Társasága szolgálatában állt. Missziós úton voltam Délkelet-Európában, és felkerestem Schönberger lakóházát (12 Salzgries) Bécsben hűen indulásom előtt Dr. Adolph Saphirnak tett ígéretemhez, miszerint meglátogatom lánytestvérét és sógorát az osztrák fővárosban való rövid tartózkodásom alatt. Dr. Saphir előre jelezte nekik várható látogatásomat, és a legszívélyesebb fogadtatásban részesültem érkezésemkor. Hála az isteni

gondviselésnek éppen a legalkalmasabb időben jöttem Ausztria-Magyarországra. Valóban, az első szavak, melyekkel Schönberger üdvözölt a személyes köszöntések után, a következők voltak: „Jókor jöttél.”

A zsidó közösségek Ausztriában és különösen Magyarországon nagy felbolydulásban voltak Lichtenstein rabbi bátor és erőteljes vallomása miatt, aki, bár még hivatalban volt mint Tápiószele rabbija, publikált két értekezést, melyekben vallomást tett Krisztusba vetett hitéről, Akit fennkölt nyelven mint az atyáinknak adott remény beteljesítőjét és Isten dicsőségének legteljesebb kinyilatkoztatását mutatott fel. Schönberger kezembe nyomta ezt a két értekezést, és miután átolvastam őket, csak felkiálthattam: „Ezt az Úr tette, és csodálatos a szemünkben!” Rögtön javasoltam, hogy együtt utazzunk el Tápió-Szelére (ami úgy két és fél óra vonatút Budapeستől délkeletre), azért, hogy meglátogassuk a hitvalló rabbit. Túl nagy kitérő lenne, ha leírnánk ezt az emlékezetes első látogatást a drága, öreg rabbihoz Magyarország ezen isten háta mögötti helyén, ami azáltal lett híres, hogy innen eredt a

A REMINISCENCE OF RABBI LICHTENSTEIN'S SECOND VISIT TO ENGLAND IN 1896.

Krisztus melletti, messze zengő bizonyágtétel. Isten csodálatos gondviselésének köszönhetően ugyanakkor békekövetek is voltunk a legidősebb fiához, egy nagyon ígéretes orvoshoz, akit a halálos ágyán találtunk.¹

Visszatértünk Budapestre, ahonnan egy másik misszionárius testvér kíséretében elmentünk Magyarország különböző helyeire és a balkáni országokba, de hazafelé ismét töltöttem néhány napot Bécsben, és alkalmam volt még jobban megismerni Schönbergert, aki mély benyomást tett rám kiemelkedő képességével, energiájával és azzal, ahogy Krisztus ügyének szentelte magát a zsidó nép körében. Különösen nagy hatással volt rám a vasárnap délutáni bibliaóraja, amit rendszeresen

megtartott saját lakása nagy szobájában. 18-20 zsidó fiatalember, többnyire egyetemisták és 2-3 keresztény barát, köztük az egyetem egy professzora, ülte körül a hosszú asztalt, és elmélyült figyelemmel — anélkül, hogy egy szóval is megszakították volna — mintegy másfél órán keresztül hallgatták Ézsaiás egy szakaszának nagyon ékesszóló és mesteri magyarázatát. Ez olyan valami volt, amit korábban nem tapasztaltam a kontinensen a zsidó missziós munkával kapcsolatban.

Ez hét évvel a Hebrew Christian Testimony megalapítása előtt volt, és egyikünk sem gondolta, hogy isteni gondviselésből a jövőben ilyen szorosán össze leszünk kötve a népünk között, Krisztusért végzett munka során.

Ettől kezdve azonban fenntartottuk a kapcsolatot, leginkább azért, hogy segítsük Jozsef Rabinovics mozgalmát Dél-Oroszországban, ami sokat köszönhetett Schönbergernek, és ami iránt Dr. Saphir is nagyon érdeklődött, valamint azért, hogy erőfeszítéseket tegyünk

Lichtenstein rabbiért, akinek a támogatására és írásainak publikálására létre tudtam hozni egy kicsi, de befolyásos tanácsot 1892-ben.

Schönberger Hebrew Christian Testimony to Israel-ben végzett munkája az elmúlt 31 évben jól ismert ezen kis folyóirat olvasóinak. 1891-ben feleségével és lányával jött Londonba, és körülbelül egy éven keresztül nagyon rosszul volt, idegösszeomlást kapott túlerőltetés következtében. Ugyanezen év áprilisában Dr. Adolph Saphir, Schönberger sógora, akinek barátságát élvezhettem életének utolsó éveiben, meghalt viszonylag fiatalon, 60 éves korában, csupán három nappal felesége halála után. Saphir egyike volt Krisztus legdicsőségesebb trófeáinak és egyike a zsidó népből származó legragyogóbb ékköveinek az apostoli időkől fogva. Schönberger és felesége felismerték az isteni gondviselést abban, hogy ekkor Angliában voltak. „Én zártam le Dr. Saphir atyjának a szemét Budapesten,” írta Schönberger két vagy három nappal Dr. Saphir halála után, „én zártam le az anyja szemét, aki velem lakott Prágában, és most Londonba jöttem, hogy ugyanezt megtegyem vele (Dr. Saphirral).” Ezen sorok írója távol volt feleségével Palesztinában az egész év során, melynek jó részében maláriától, reumatikus láztól és egyéb betegségektől szenvedtünk, melyeket először Jaffa óvárosában kaptuk el, ahol főként dolgoztunk, az akkor ott uralkodó nagyon egészségtelen körülmények miatt. 1892 elején tértünk vissza Angliába, és a következő évben Schönbergerrel együtt mentesültünk a jól ismert és nagyra becsült missziókban való munkától. Isten vezérletében bízva elhatároztuk, hogy egyesítve erőinket elindítjuk a Hebrew Christian Testimony to Israel-t. Ez a hit vállalkozása volt.

„Semmink sem volt” — idézek egy cikket, melyet a misszió „felnőtté válásakor” írtam —, „de elhatároztuk, hogy semmit sem kérünk az emberektől, nem erőltetjük rá magunkat vagy szükségleteinket a keresztény nyilvánosságra. Nem ismertük az utat, melyen Isten vezetni fog bennünket, sem azt, hogy mit fog tenni értünk. Nem voltak céljaink, sem ambícióink azon a vágyon túl, hogy Krisztust szolgáljuk a szellem szabadságában, összhangban kiforrott meggyőződéseinkkel és tapasztalatunkkal, s hogy áldássá legyünk népünk számára.

Ami a munkánk elvégzéséhez szükséges anyagi eszközöket illeti, elhatároztuk, hogy nem fordulunk az emberekhez, nem reklámozunk pénzért a keresztény sajtóban, hanem őszintén és igaz módon egyedül Istenre tekintünk abban a meggyőződésben, hogy ha az az akarata, hogy az általunk tervezett munka elkezdődjön és folytatódjon, akkor Ő képes — minden koldulástól és reklámozástól függetlenül — úgy megindítani szolgálóinak és szolgálólányainak a szívét, hogy spontán módon segítsék munkánk szükségleteit.”

Az volt az elgondolásunk, hogy nem egy, a hagyományos alapokon működő új missziót kezdünk a már létező szolgálatok mellett, hanem olyan munkát végzünk, amely — Isten segítségével és áldásával — kiegészíti az eddigieket, és amely, úgy tűnt nekünk, nagyon szükséges elemmel járul az egész, zsidók közötti munkához. A „Testimony”-nknek [tanúságtételünknek] teljesen bibliainak és szelleminek kellett lennie, és elhatároztuk, hogy amennyire lehetséges, teljes egészében Isten Igéjének rendszerezett prédikálására és tanítására szenteljük magunkat. Ehhez az elhatározásunkhoz — Isten kegyelméből — hűek maradtunk. Ezekben az években missziós házunk igazi Isten háza volt, „Biblia-iskola” zsidók

számára a szó legteljesebb értelmében. Ebben az egyedülálló szolgálatban, Isten Igéjének folyamatos és rendszerezett prédikálásában és tanításában Schönberger volt az erős bástya. Számos éven keresztül — míg más tehetséges és magasan képzett testvér nem került missziós csapatunkba — az ő vállán nyugodott a fő terhe a napi bibliaolvasásnak, ami „Testimony”-nk fő jellegzetességét és erejét jelentette a londoni központunkban. Zsidók ezreire, akik most szétszóródtak az egész világon, nagy és megindító hatással voltak erőteljes magyarázatai és ékesen szóló prédikációi. Nagyon sokan neki köszönhetik első benyomásaikat Krisztusról és evangéliumáról.

Az egyik munkatársától a következő érzékletes leírást idézhetjük a zsidóknak prédikáló Schönberger adottságairól és erejéről:

„Schönberger nem az az ember, akinek meg kell küzdenie a szavakkal, hogy kifejezze gondolatait. Szavai folyóként áramlanak, és mindig a legmegfelelőbbek, hogy közvetítsék azt a gondolatot, amit át szeretne adni a hallgatóságnak. Született szónok: amit mond, mindig erőlködés nélkül, szépen fejezi ki erőteljes, időnként epigrammatikus nyelvén. Olyan ember, akinek üzenete van, s belső kényszer vezérli annak átadására. Amikor beszél, a szavak tartják hatalmukban őt, és nem ő a szavakat. A többi embernek a beszéd nem könnyű, de számára a csendben maradáshoz kell erőfeszítés, ami nagyon igénybe veszi az erejét. Szüksége van arra, hogy kiöntse a lelkét, s ezt a prédikációjában teszi meg. Szavai — amint a zsidók mondják — a szívéből jönnek, és megtalálják útjukat a szívhez. Mindig vörösen izzók, és nagy hévvel égnék Isten és Felkentje dicsőségére. Olyanok, mint egy szilaj folyó, melynek ereje és erőszakossága minden akadálynál fokozódik. Ha hallgatod őt, úgy érzed, hogy nagy és félelmetes akadályokkal birkózik, melyek gátolják szeretett népét, hogy meglássák Krisztust emberi szépségében és isteni dicsőségében. De ő szavainak hevességével összezúzza ezeket az akadályokat, megsemmisíti az ősi előítéleteket, és így előkészíti az utat arra, hogy Izrael egyedüli reménységének és üdvösségének élő ismerete beléphessen a szívükbe.”

Igen, megadatott neki, mint kevés másnak a zsidó misszió egész történetében, hogy több mint fél évszázadon át olyan erővel szólhatott a zsidó nép szívéhez a Krisztus elvetésében megnyilvánuló nagy bűnről, és hirdette Krisztust mint Izrael igaz Messiását és egyedüli reménységét — Aki nélkül, bármit is tesznek, „házuk” „elhagyatott marad”.²

1903. augusztus 12-én Schönberger felesége elhunyt súlyos, hosszan tartó szenvedések után. 1905 februárjában újra megházasodott egy drága, keresztény nővérrel, Miss Maria Haynes-szel, aki egyike volt azoknak a Mildmay ápolónőknek, akik gondozták Schönberger asszonyt utolsó betegsége alatt, és aki nagy odaadással törődött Schönbergerrel élete utolsó tizenkilenc és fél évében.

1921-ben Schönberger kizárólag saját elhatározásából úgy döntött, hogy Berlinbe költözik. Ekkor már 80 éves volt, gyakorlatilag megvakult, és így az sem volt fizikai kockázat nélkül, hogy otthonról a londoni missziós házba utazgasson.³ Mivel az isteni gondviselés (ahogy gondoltuk) adott nekünk egy pompás, tágas missziós házat ebben a fontos városban, Schönberger úgy gondolta, hogy ott, a helyszínen tovább prédikálhat erőteljes hangján a zsidóknak. Vágya és

ambíciója az volt, hogy szolgálat közben haljon meg („hámba fogva haljon meg”), és hogy „utolsó leheletéig” tanúskodjon a zsidóknak Krisztusról.

Mielőtt távozott Angliából, utolsó éves találkozókon, tartott egy nagyon erőteljes és megható beszédet. Arra kérte a keresztényeket, hogy legyenek jó indulattal Izrael iránt, és ne engedjék, hogy befolyásolja őket az antiszemita propaganda, amely még ebben a kiváltságos országban is dühöngött.

„Az igaz keresztényeknek” — mondta — „úgy kell gondolkozniuk, mint Krisztus, követniük kell Krisztus példáját, és engedelmeskedniük kell parancsainak. A világ minden népére kell tekinteniük, azokra is, melyek távol állnak Krisztustól, és különösen a zsidókra kell tekinteniük Krisztus szemével, együttérezni velük Krisztus szívével, bánkódni rajtuk és siratni őket Krisztus bánatával és könnyeivel, mert sohasem szabad elfelejteni, hogy az üdvösség a zsidóktól van, mert Krisztus a zsidók közül jött, és először a zsidóknak lett ígérve. S bár ők mint nép elutasították Őt, Krisztus sohasem utasította el őket, és azért jött, hogy »meghaljon ezért a népért, és nemcsak ezért a népért, hanem, hogy egybegyűjtse Isten gyermekeit, akik idegenbe szóródtak.«⁴ És Krisztusnak ugyanaz a szíve, ugyanaz az értelme, ugyanaz a szeretete és ugyanazok a könnyei vannak ma is népe, Izrael számára — akik elvetették Őt —, mint akkor, amikor még köztük volt. ...

Ez a nap emlékezetes és ünnepélyes számomra, mert amikor véget ér, és új nap virrad ránk, a 80. születésnapomat fogom ünnepelni. Életünk ideje hetven esztendő, vagy nyolcvan, ha jó erőben vagyunk!⁵ Így eljutottam a bibliai életkor határához. Ó, drága barátaim, ha el tudnám érni, hogy belelássatok a szívembe, megtudhatnátok, hogy mennyire megrendült vagyok. Ezt ma csak a Zsoltáros szavaival tudom kifejezni: „Áldjad, lelkem, az Urat, és egész bensőm az ő szent nevét! Áldjad, lelkem, az Urat, és ne feledd el, mennyi jót tett veled!”⁶ Igen, igen, olyan bátran teszek bizonyosságot, ahogy csak tudok. Isten rendkívül különös módon gyakorolta szeretetét és gyengéd kegyelmét irántam. 53 évig dolgoztam zsidómisszióban — vagyis 25 évet külföldön és 28 évet itt. ... Abban a nagy szerencsében volt részem, hogy ifjúkoromban két nagyon kiváló keresztény férfi volt a pártfogóm és tanácsadóm: az egyik a néhai Dr. Adolph Saphir, aki később a sógorom lett, a másik pedig az ószövetségi teológia világhírű professzora, Dr. Franz Delitzsch Erlangenből és Lipcséből. A két kiváló keresztény nevét soha nem felejtik el. Amíg zsidómisszió létezik, emlékezni fognak rájuk mindazért, amit Isten és Krisztus ügyéért tettek a zsidók között. S most ma újra elismétlem azt, amit már máskor is kijelentettem: mióta megtaláltam Krisztust 60 évvel ezelőtt, és életemet a szolgálatára szenteltem, hogy hirdessem az evangéliumot a zsidók között, életem két fő kérdés körül forgott. Az első ezek közül, hogy *Krisztus és Izrael, Izrael és Krisztus elválaszthatatlan*.

A második az, hogy *Jézus Krisztusnak még mindig »a zsidók királyának« kell lennie*. Legnagyobb örömöm és meglepedésem az elmúlt 53 évben az volt, hogy bizonyosságot tehettem Jézus mellett, és hirdethettem az evangéliumát népemnek. Nem csüggedt emberként jelenek meg előttetek, és nem úgy, mint aki belefáradt a munkába. Vajon úgy nézek ki? Azt szeretném, bárcsak 50 évvel fiatalabb lennék, és újra kezdhethném.

Legnagyobb örömöm és meglepedésem ebben a házban az volt, hogy amíg csak tudtam, napról-napra, taníthattam és prédikálhattam a zsidóknak. Sohasem kételkedtem abban, hogy Krisztus hírnöke vagyok, sohasem kételkedtem Isten Igéjének erejében, sohasem kételkedtem, hogy meg tud törni minden szívet, még Izrael kemény szívet is. Igen, ha ez volt a legnagyobb örömöm és meglepedésem, akkor volt egy dolog, ami mindig a legnagyobb bánatom volt. Ez pedig, ahogy János apostol és evangélista kifejezi: »Krisztus az övéihez jött, de az övéi nem fogadták be.« Legnagyobb bánatom népem vaksága volt — érzéketlen ellenállásuk Krisztussal szemben. De ezt a bánatot mindig enyhítette az Isten Igéje által megerősített biztos meggyőződés, hogy eljön a nap, amikor Isten eltávolítja a hályogot a szemükről és a leplet a szívükről, s meglátják Krisztust dicsőségében, leborulnak előtte, és ezekkel a szavakkal üdvözlik: »Áldott, aki az Úr nevében jön.«⁷

Emlékezetes és ünnepi nap ez számomra, mert amikor az évfordulás ünnepség befejeződik, itteni munkám és az ezzel a házzal fenntartott kapcsolatom megszűnik. Nem tudom elmondani nektek, milyen nehéz a szívem, és milyen szomorú vagyok. Különösen sajnálom, hogy drága barátomat, nagyra becsült igazgatótársamat, Mr. Baront egyedül kell hagynom, pedig olyan sokáig igen hasznos munkatársam volt. Ugyanakkor nagy meglepedésemre szolgál, hogy elmondhatom nektek: annak ellenére, hogy olyan különbözőek vagyunk, és az időnkénti nézeteltérések ellenére is, képesek voltunk Isten kegyelméből és egymás iránti türelemből békében és harmóniában együtt élni és dolgozni. S ugyanez volt érvényes munkatársaimmal kapcsolatban is, akik irányában — amint ők tanúskodnak felőlem — mindig testvéri szívvel voltam, és testvéri szeretetet tápláltam. Nagyon nehéz szívvel hagyom el ezt a házat, mellyel, mióta felépült, az utolsó 21 évben egyé váltam, és előtte 7 éven keresztül a korábbi házzal is. ... Milyen emlékek és érzelmek támadnak fel most bennem, de mindezeket el kell nyomnom, hová vinnének. ... És most azt mondom nektek, hogy »viszontlátásra!«, azaz Isten legyen veletek, amíg nem találkozunk újra. Vagy itt egy másik évfordulón, vagy Jézus lábainál fent. Igen, Isten legyen veletek, amíg nem találkozunk újra. Ámen.”

Nem foglalkozok életének utolsó három berlini évével, de meg kell említenem azt a szomorú tényt, hogy ezek komorak voltak számára, nemcsak az élet nehézségei miatt a háború utáni Németországban, s nagyon tehetséges lánya és egyetlen gyermeke, a 48 éves Mrs. Herman halála miatt, hanem egyik munkatársunk viselkedése miatt is, aki már nem tagja a Hebrew Christian Testimony-nak. De az utolsó percéig szilárdan meg volt győződve arról, hogy nem volt hiba berlini útja, és hogy az ott töltött idő, bár szomorú volt számára és Mrs. Schönberger számára, Isten tervének a vele kapcsolatos része volt, és ügyének javát szolgálta Izraelben.

Amíg el nem érte a halála előtti egy évet, jelentős mértékben megőrizte fizikai életerejét. Amikor Berlinben voltam a múlt év májusában, a szokásos tűzzel hallottam őt beszélni a missziós ház egyik gyűlésén mintegy másfél órán keresztül. Csak ez év májusának vége felé — miután visszatértem palesztinai látogatásomról — kaptam először rossz híreket egészségi állapotáról, de abban reménykedtünk, hogy kivételesen erős testalkata átsegíti ezen a betegségen. De nem így történt. Június elején kaptam meg utolsó, nagyon megindító levelét,

melyben ezt írta: *„Hirtelen teljesen lerobbantam ... nem tudom, hogy mi lehet ennek a csapásnak a következménye, és mi jöhet még, de egy dolog biztos, többé nem leszek képes azt tenni, amit — Isten kegyelméből — ilyen sokáig képes voltam. Csak arra az egy dologra kell készülnöm, hogy találkozzam Urammal, és hogy hazamenjek örök nyugvóhelyemre.”*

A vég hamarabb jött, mint bárki is várta volna, július 8-án. Bizonyára az Úr kegyelme volt, ami megkímélte attól, hogy hosszú ideig szenvedjen, és megalázva legyen reménytelen állapotban.

Ezt a nagyon hiányos, szegényes beszámolót barátunkról a következő levéllel kell zárnom, melyet E. Weinhausen úr, berlini missziós testvérünk írt. Nagyon sajnálatos és szomorú volt számomra, hogy mind Mrs. Baron, mind én súlyos influenzában szenvedtünk azon a héten, ami lehetetlenné tette számomra, hogy Berlinbe utazzak, és részt vegyek a temetésen.

Mr. Weinhausen írja:

Berlin, 1924. július 14.

Drága Baron úr!

Drága, öreg barátunk és testvérünk, Schönberger K. A. lelkipásztor, aki a zsidók közötti misszió élvonalában állt, ma letette harci fegyvereit, hogy felvegye a győzelem palmaágát. Távozása egy jobb országba való átmenet, ahol látni fogja Krisztust, Izrael királyát teljes dicsőségében és szépségében. Hangja, mely olyan ékesszólóan és meggyőző erővel hirdette Jézus Krisztus evangéliumát sok ezer zsidónak, most elnémult ebben a világban, de hosszú, áldott és példás élete áldásos hatással lesz sokakra.

Igazán gyászoljuk, hogy a halál elragadta, de nem zúgolódunk, mert tudjuk, hogy most elérte vágyott célját, és az egyház harcosából a diadalmas Isten Egyházának tagja lett. Meg vagyunk győződve arról, hogy eltávozott barátunk az örök nap országában sok olyan megváltott lelket fog találni Izrael ószövetségi népéből, akik az ő szavai révén találták meg az üdvösséget, életet és boldogságot. Ott meg fogja látni és hallani, hogy a földön végzett munkája, melyért egyedül élt, nem volt hiábavaló az Úrban, és hogy a magot, amit itt abban a hitben vetett el, hogy Isten szent igéje nem térhet vissza hozzá üresen,⁸ ott újra megtalálja mint gazdag és áldott aratást Isten dicsőségére. Valóban elvesztettük, de példája áldásként megmarad számunkra. Elhatároztuk, hogy ugyanolyan odaadással és hűséggel folytatjuk munkáját Isten tiszteletére és dicsőítésére s Izrael sok fia és lánya áldására. A kegyelmes Isten segítsen minket ebben!

Drága barátunk nem szenvedett nagyon. Lassan és békésen aludt el, mint egy gyermek, megfáradva a mindennapok terhétől. Imádkozva álltuk körül halálos ágyát, és láttuk, hogy tudatában van jelenlétünknek és imáinknak. Utolsó gondolatai az Úr zsidók közötti munkájára irányultak, különösen a berlini munkára, melyre utolsó erejét szentelte.

Az ünnepélyes és mély nyomokat hagyó temetés és az azt megelőző szolgálat pontosan illett az alkalomhoz. Minden jelenlevő áldásban részesült. Vogel lelkipásztor vezette a szertartást, és megható beszédet tartott. Azután én következtem: beszéltem a tőlünk

elragadott ember jelentős személyiségéről, életre szóló missziós és misszió vezetői munkájáról. Valamint arról, hogyan dolgozott példás hűséggel Prágában, Bécsben, Londonban és Berlinben, zsidók és keresztények között is. A „Let me go – let me go” [Hagy menjek — hagy menjek]⁹ himnusz eléneklése után a koporsót öreg bajtársunk földi maradványaival átszállították a missziós házból a közeli Sophien temetőbe, ahol imával és áldásokat mondva mindazt, ami mulandó volt benne, átadtuk a földnek. Majd abban a tudatban mentünk haza, hogy egy nagy ember, Izrael egy fejedelme és az igazság tanúja örök nyugalomra tért.

Nagyon örültünk volna, ha velünk tudtál volna lenni. Sok barátunk kérdezett felőled, és meg kellett mondanom nekik, hogy betegség akadályozott meg az utazásban. Remélve és kívánva, hogy most már a gyógyuláshoz vezető úton vagy, és hogy az Úr mindkettőtököt meg fog erősíteni, hogy sokáig dolgozhassatok az Ő szolgálatában. S remélve azt is, hogy jó egészségben üdvözölhetünk itt Berlinben augusztusban. Testvéri szeretettel munkatársad:

E. WEINHAUSEN.

Búcsút mondva drága barátunknak, magasztalnunk kell Istent kegyelmének ezért a figyelemre méltó zsidó trófeájáért, és mindazért, amire képessé tette szolgáját, hogy megcselekedje a számára megadatott hosszú szolgálati idő alatt.

Azért is imádkozni fogunk, hogy Ő — az aratás Nagy Ura — támasszon sok jól képzett, hűséges hírnököt a zsidók közül, hogy bizonyoságot tegyenek népüknek Krisztusról, Izrael igazi Messiásáról és Megváltójáról, s így sietessék Megjelenésének Napját, amikor „egész Izrael meg lesz mentve”, és az egész föld megtelik dicsőségével. Ámen.

Lásd a szöveg forrását: *The Scattered Nation*, [No. 120, OCTOBER, 1924.](#), p. 171-181.

---

¹ A Lichtenstein rabbihoz tett első látogatásunkról egy Schönberger által írt, érzéletes és megható beszámolót lehet találni a SCATTERED NATION 6. számában (1896. április). Megemlítek még egy nagyon érdekes füzetet, „*Rabbi Lichtenstein: His Conversion and Testimony*” [Rabbi Lichtenstein: Megtérése és tanúságtétele], melyet én írtam 1909-ben. Még lehet kapni. Ára 3d (= 3 penny).

² Vö. Mt 23, 38.

³ Látását szakszerű operációkkal jelentős mértékben szerencsésen helyreállította egy kiváló német szemspecialista Berlinben, így újból tudott olvasni és írni.

⁴ Vö. Jn 11,52.

⁵ Zsolt 90, 10.

⁶ Zsolt 103, 1—2.

⁷ Zsolt 118, 26.

⁸ Vö. Ézsaiás 55,11.

⁹ George Matheson, 1882.